

ATOPINIS DERMATITAS: EPIDEMIOLOGIJA IR RIZIKOS VEIKSNIAI

Aistė Naujokaitytė

Vilniaus universiteto Medicinos fakultetas

Raktažodžiai: atopinis dermatitas, atopinio dermatito rizikos veiksniai, epidemiologija.

Santrauka

Atopinis dermatitas yra viena dažniausiai pasitaikančių lėtinių uždegiminių odos ligų, pasireiškianti nuolatinio odos sausumu, niežuliu ir uždegiminiais odos pažeidimais – paraudimu, patinimu, didesnėmis ar mažesnėmis žaizdelėmis. Atopinis dermatitas yra itin dažna vaikų ir suaugusiųjų liga, dažniausiai pasireiškianti dar kūdikystėje. Tai daugialypė liga, kurios atsiradimą lemia aplinkos ir genetiniai veiksniai.

Tyrimo tikslas – įvertinti, susisteminti ir išanalizuoti mokslinėje literatūroje pateikiamus duomenis apie atopinį dermatitą, ligos epidemiologiją bei reikšmingus rizikos veiksnius, galinčius turėti įtakos šios patologijos vystymuisi.

Įvadas

Atopinis dermatitas yra viena dažniausiai pasitaikančių lėtinių uždegiminių odos ligų, pasireiškianti nuolatinio odos sausumu, niežuliu ir uždegiminiais odos pažeidimais – paraudimu, patinimu, didesnėmis ar mažesnėmis žaizdelėmis. Atopinis dermatitas yra itin dažna vaikų ir suaugusiųjų liga, dažniausiai pasireiškianti dar kūdikystėje, dažniau berniukams, negu mergaitėms [1]. Tai daugialypė liga, kurios atsiradimą lemia aplinkos ir genetiniai veiksniai. Maždaug 70 proc. sergančiųjų atopiniu dermatitu šeimose yra teigiama atopinių ligų anamnezė [2], o 30- 80 proc. sergančiųjų yra jautrūs tam tikriems maisto produktams [3]. Mažų vaikų atopinio dermatito klinika sunkesnė, ypač turinčių tam tikrų rizikos veiksnių, įskaitant genetinius. Panašu, kad maždaug 40-70 proc. vaikų atopinis dermatitas išnyksta iki 6-7 gyvenimo metų. Pastebėta, kad daugiau negu pusei vaikų, sergančių atopiniu dermatitu, vėlyvoje vaikystėje atsiranda kvėpavimo takų alergijos.

Tyrimo tikslas – išanalizuoti bei aptarti įrodymais pagrįstą informaciją apie atopinį dermatitą, ligos epidemiologiją bei rizikos veiksnius.

Tyrimo medžiaga ir metodai

Taikyta sisteminė mokslinės literatūros bei dokumentų apžvalga ir analizė. Duomenų buvo ieškoma Google Scholar, UpToDate, Cochrane bei Medline (PubMed) duomenų bazėse. Visateksčiai straipsniai atrinkti, jei jų pavadinimas, santrauka ar reikšminiai žodžiai nurodė, kad tyrimas tinkamas įtraukti į šią apžvalgą. Pasirinktos tik anglų kalba skelbtos publikacijos. Vartoti nurodyti raktažodžiai. Atrinkti, išanalizuoti ir apibendrinti 7 straipsniai.

Tyrimo rezultatai

Epidemiologija. Atopiniu dermatitu pasaulyje serga maždaug 5-20 proc. vaikų [4]. Lietuvoje atliktame tyrime, kuriame dalyvavo 500 suaugusiųjų ir 500 vaikų, 2,4 proc. suaugusiųjų ir 24 proc. vaikų buvo nustatytas atopinis dermatitas [5]. Atopinio dermatito dažnis didėja. Ši liga gali pasireikšti bet kurios rasės atstovui arba bet kurioje geografinėje vietovėje gyvenančiam asmeniui, nors ligos paplitimas yra didesnis tarp miesto bei išsivysčiusių pasaulio šalių gyventojų, ypač Vakarų visuomenėje. Sisteminga 1990-2010 metais atlikta epidemiologinių tyrimų apžvalga parodė, kad atopinio dermatito dažnis ir paplitimas didėja Afrikoje, Rytų Azijoje, Vakarų Europoje ir Šiaurės Europos dalyse [6]. Daugeliu atveju atopinis dermatitas pasireiškia vaikams iki penkerių metų. Persistuojantis dermatitas gali pasitaikyti maždaug 50 proc. pacientų, kuriems vaikystėje buvo diagnozuotas atopinis dermatitas [3].

Rizikos veiksniai. Teigiama šeimos anamnezė dėl atopijos (astmos ar alerginio rinito) ir filagrino geno mutacijos, susijusios su odos barjero funkcija, yra pagrindiniai atopinio dermatito rizikos veiksniai. Maždaug 70 proc. pacientų, sergančių atopiniu dermatitu, šeimoje yra teigiama atopinių ligų anamnezė. Vaikams, kurių vienas iš tėvų serga atopine liga, atopinio dermatito išsivystymo rizika didėja du arba tris kartus, o jeigu abu tėvai serga, rizika padidėja tris arba penkis kartus [2]. Berniukams vaikystėje atopinis dermatitas pasireiškia dažniau negu mergaitėms, tačiau paauglystėje sergamumas atopiniu dermatitu dažnesnis mergaitėms [1]. Nors 30- 80 proc. pacientų, sergančių atopiniu dermatitu,

yra jautrūs tam tikriems maisto produktams, nėščiujų ar maitinančių moterų tam tikro maisto vartojimo ar vengimo strategijos nekelia atopinio dermatito atsiradimo rizikos. Nėra duomenų, kad būtų nustatyta sąsaja tarp uždegimą skatinančių mitybos modelių ir atopinio dermatito [3]. Yra duomenų iš 2011 metais atliktos sisteminės apžvalgos, patvirtinančių atvirkštinį ryšį tarp atopinio dermatito ir ankstyvame amžiuje patirto kontakto su išoriniais alergenais, ūkio gyvūnais, naminių gyvūnėlių bei anksti pradėtu lankyti vaikų darželiu (vadinamoji „higienos hipotezė“) [7]. Ekologinių tyrimų epidemiologiniai duomenys rodo, kad labai kietas vanduo, turintis didelę kalcio karbonato koncentraciją, susijęs su vaikų atopinio dermatito paplitimo didėjimu [3]. Yra hipotezių, kad vitamino D trūkumas arba nutukimas galėtų būti atopinio dermatito rizikos veiksniai, tačiau šios sąsajos dar nebuvo iki galo patvirtintos [1].

Išvados

1. Atopinis dermatitas yra lėtinė, niežulį sukianti uždegiminė odos liga, kuri dažniausiai pasireiškia vaikams, tačiau ja serga ir suaugusieji.

2. Teigiama šeimos anamnezė dėl atopijos (astmos ar alerginio rinito) ir filagrino geno mutacijos yra pagrindiniai atopinio dermatito rizikos veiksniai.

3. Yra hipotezių, kad vitamino D trūkumas ir nutukimas yra galimi atopinio dermatito rizikos veiksniai, tačiau trūksta tai patvirtinančių duomenų.

Literatūra

- Pyun BY. Natural history and risk factors of atopic dermatitis in children. *Allergy Asthma Immunol Res* 2015;7(2):101-5. <https://doi.org/10.4168/aaair.2015.7.2.101>
- Eichenfield LF, Tom WL, Chamlin SL, Feldman SR, Hanifin JM, Simpson EL, et al. Guidelines of care for the management of atopic dermatitis: section 1. Diagnosis and assessment of atopic dermatitis. *J Am Acad Dermatol* 2014;70(2):338-51. <https://doi.org/10.1016/j.jaad.2013.10.010>
- Weston WL, Howe W. Atopic dermatitis (eczema): pathogenesis, clinical manifestations, and diagnosis. UpToDate 2021.
- Williams H, Robertson C, Stewart A, Ait-Khaled N, Anabwani G, Anderson R, et al. Worldwide variations in the prevalence of symptoms of atopic eczema in the international study of asthma and allergies in childhood. *Journal of Allergy and Clinical Immunology*. 1999;103(1):125-38. [https://doi.org/10.1016/S0091-6749\(99\)70536-1](https://doi.org/10.1016/S0091-6749(99)70536-1)
- Ulianskaitė G., Mackevičiūtė J., Malevič A., Kisieliene I., Bylaitė-Bučinskienė M. Atopinio dermatito paplitimas, sunkumo laipsnis ir klinikinė raiška vaikų ir suaugusiųjų grupėse Lietuvoje. *Lithuanian General Practitioner* 2020;24(4). <https://doi.org/10.37499/LBPG.47>
- Deckers IAG, McLean S, Linssen S, Mommers M, van Schayck CP, Sheikh A. Investigating international time trends in the incidence and prevalence of atopic eczema 1990-2010: a systematic review of epidemiological studies. *PLoS One* 2012;7(7):e39803. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0039803>
- Flohr C, Yeo L. Atopic dermatitis and the hygiene hypothesis revisited. *Pathogenesis and Management of Atopic Dermatitis* 2011;41:1-34. <https://doi.org/10.1159/000323290>

ATOPIC DERMATITIS: EPIDEMIOLOGY AND RISK FACTORS

A. Naujokaitytė

Keywords: atopic dermatitis, risk factors for atopic dermatitis, epidemiology.

Summary. Atopic dermatitis is one of the most common chronic inflammatory skin diseases, with persistent dryness, itching and inflammatory lesions of the skin - redness, swelling, larger or smaller wounds. Atopic dermatitis is an extremely common disease among children and adults. It usually manifests itself in infancy. It is a multifaceted disease that is caused by both environmental and genetic factors.

The aim of this study was to evaluate, systematize and analyze the data presented in the scientific literature on atopic dermatitis, epidemiology of the disease and significant risk factors that may influence the development of this pathology.

Conclusions. 1. Atopic dermatitis is a chronic, itchy inflammatory skin disease that most commonly affects children, but can also affect adults.

2. A positive family history of atopy (eczema, asthma or allergic rhinitis) and filagrin gene mutations are major risk factors for atopic dermatitis.

3. It is hypothesized that vitamin D deficiency and obesity are potential risk factors for atopic dermatitis, but there is a lack of evidence to support this.

Correspondence to: aiste.naujokaityte@mf.stud.vu.lt

Gauta 2021-04-22